

Marseille
Juni 2013

Kennismaking met ABF: Association des Bibliothécaires de France

De werking van ABF is vergelijkbaar met die van de VVBAD. De missie van ABF is tweeledig:

1. vertegenwoordiging en belangenverdediging van de leden
2. een netwerk aanbieden voor uitwisseling en informatieverspreiding

Die vertaald wordt naar volgende doelstellingen:

- netwerking, met een opdeling in 22 regionale werkingen
- promotie van en informatie over het beroep van bibliotheekmedewerker
- vorming (de 'bijbel' voor bibliotheekwezen in Frankrijk: Le Métier de bibliothécaire)
- communicatie (tijdschrift La Revues Bibliothèques en verschillende eigen publicaties mbt bibliotheekwezen, ook een 'soort kenniskantoor': agorabib)
- een jaarlijks congres

De meer dan 2700 aangesloten leden zijn georganiseerd in regionale groepen. De inhoudelijke werking wordt opgevolgd via verschillende werkgroepen.

Meer info: www.abf.asso.fr

2. Kennismaking met Cobiac: Collectif de Bibliothécaires et Intervenants en Action Culturelle

De doelstelling van Cobiac is de ondersteuning van bibliotheken/bibliotheekwerking in 'partnerlanden' – dit zijn landen waar de aanwezigheid van een bibliotheek niet altijd vanzelfsprekend is (zoals in Azië, Arabische en Afrikaanse landen).

De werking van Cobiac bestaat voornamelijk uit de schenking van boeken (na afvoer door bibliotheken in Frankrijk, na een kwaliteitscontrole), vorming van bibliotheekmedewerkers 'ter plekke', professionele uitwisseling en de organisatie van tentoonstellingen.

Cobiac is gehuisvest in Cité du Livre (Aix-en-Provence).

Meer info: www.cobiac.org

(Klaar Franssen)

Bibliothèque Méjanès : onderdeel van La Cité du Livre d'Aix-en-Provence

La Cité du Livre d'Aix-en-Provence is gevestigd in een oude luciferfabriek. De site bestaat uit 2 industriële fabriekshallen gebouwd op het einde van de 19de eeuw in 2 bouwfases: les grandes et les petites allumettes. De gebouwen zijn ongeveer 14.500 m². De originele luciferfabriek bestaat uit metalen gebinten en glas gecombineerd met lokale materialen zoals baksteen, tegels en stenen. Dezelfde constructies werden ook gebruikt bij de bouw van treinstations.

Na de sluiting in 1972 overwoog men de afbraak van het gebouw. Het stadsbestuur van Aix koos er echter voor het gebouw te laten renoveren door architect Philippe Deslandes. In 1989 opende de bibliotheek Méjanès, stadsbibliotheek van Aix zijn deuren. De bibliotheek is vernoemd naar een gulle boekenverzamelaar/liefhebber die niet enkel zijn collectie ter beschikking stelde maar ook financiële

middelen om ze te bewaren. In 1993 werden twee tentoonstellingsgalerieën en een multifunctioneel amfitheater met 350 zitplaatsen in gebruik genomen.

De bibliotheek is gevestigd in het grootste gebouw in het centrale gedeelte (9000 m²). Het kleinere gebouw biedt ruimte aan organisaties en instellingen die bezig zijn met het boek, de lectuur, film of één of andere vorm van kunst en cultuur.

1. **Les Écritures croisées:** instelling ter bevordering van de hedendaagse Franse en vreemdtalige literatuur. Zij organiseren o.a. la Fête du livre.
2. **La Fondation Saint-John Perse:** organisatie belast met beheer van het fonds Saint-John, in 1976 geschonken aan Aix.
3. **Le département Information – Communication de l'IUT:** zie verslag van...
4. **L'agence régionale du livre:** zie verslag van ...
5. **Le Cobiac:** zie verslag van...
6. **L'Institut de l'image:** filminstituut
7. **Le Centre d'Oralité de la Langue d'Oc:** instelling die bezig is met het behoud en conservatie van de langue d'Oc met zowel oraal als schriftelijk materiaal.

Op de site vind je o.a. ook nog Centre de Danse National, Conservatoire, Grand Théâtre, Archives départementales (dépendance de Marseille) en Ecole de Musique (opent eind 2013).

De stad Aix-en-Provence koos ervoor zijn culturele organisaties bij elkaar te brengen in één site. Hiermee hopen ze de samenwerking en synergie te verhogen.

Even Aix situeren om zicht te krijgen het werkgebied van de bibliotheek. Aix heeft zo'n 140.000 inwoners, veelal inwoners waarvan het inkomen boven het Franse gemiddelde ligt. Het is een universiteitsstad met aandacht voor studies in de politiek, letteren en rechten. Daardoor hebben ze zo'n 12 % jongeren i.p.v. het nationale gemiddelde van 6%. Daarnaast zijn er best veel senioren en jonge gezinnen.

De bibliotheek heeft +/- 13.600 leden (10 %, Frans gemiddelde 17%) en telt zo'n 360.000 gebruikers op jaarbasis. Het lidgeld is 17 euro (vanaf 18 jaar). In totaal heeft men ongeveer 110.000 euro inkomsten.

De bibliotheek stelt 100 personeelsleden te werk, omgeteld 72 FT: 20 conservators (Bac +3) , 21 bibliothecarissen (Bac + 2) en 64 bibliotheekmedewerkers (Bac). De kostprijs van het personeel is 4.200.000 euro per jaar.

De collectie omvat 328.000 materialen waarvan 184.000 uitleenbaar zijn. We leerden dat Franse bibliotheken sterk investeren qua middelen, collectie en personeel in hun historisch archief. Men schaft zo'n 10.000 materialen per jaar aan en voert er 6.000 af. Het budget is +/- 360.000 euro. Er zijn 360 zitplaatsen, 75 internet pc's, maar geen wifi. De Opac is erg verouderd. De bibliotheek is uitgerust met RFD (Nedap).

De publieke ruimtes bevinden zich op de benedenverdiepingen, galerijen ontsluiten de bovenverdieping, de personeelsruimtes.

De Discotheque et Vidéotheque met een uitgebreide collectie muziek en film omvat de benedenverdieping van de linkerbouw.

De Salle de Lecture (jeugd- en volwassenenafdeling) is een grote open ruimte met heel veel licht, mooie architectuur, aangenaam om te verblijven. Deelcollecties hebben hier hun plaats.

De Jardin is de ontmoetingsplaats voor de gebruikers en studenten. Wat opvalt is het gebrek aan zitplaatsen. In 2 aparte gebouwtjes bevinden zich historische collecties waarvan het Fonds Camus het bekendste is.

L'Espace Numérique(ICT-ruimte) is in de ochtend voorbehouden voor ICT- cursussen. In de namiddag is ze geopend voor de gebruiker om o.a.te gamen en gebruik te maken van wifi. Dit is de enige plek in de bib met wifi. Het stadsnetwerk blokt echter te veel websites af.

Naast de collectie is er een ruim aanbod activiteiten in samenwerking met de andere partners in het gebouw.

De bibliotheek heeft nog 2 'annexes' of filialen Les Deux Ormes en la Halle aux Grains in 2 wijken van Aix. Daarnaast ondersteunt een mediabus de dienstverlening. Deze heeft 2 stopplaatsen van elk 2 uren uitleen. Voor senioren, mensen met een handicap en kansarmen creëert men bibliotheekaanbod op maat. Voor ziekenhuizen, gevangenen en seniorentehuizen werkt men samen met gespecialiseerde instellingen. Leerlingen van basis- en secundair onderwijs komen in groep naar de bib.

Een woordje uitleg over de boekverwerking. Men heeft in Frankrijk geen centrale catalogus. Elke bib kan zich abonneren op Electra (+/- 10.000 per jaar). Deze privéorganisatie maakt beknopte titelbeschrijvingen aan, die men gebruikt als achtergrondbeschrijvingen. Later overschrijft de Bibliothèque Nationale de beschrijvingen.

Alle uitdagingen en problemen kort op een rijtje gezet zoals ze geschetst werden door de bibliothecaris. Ten eerste spreekt van "Développer la publique". Het aantal uitleningen daalt, het aantal bezoekers niet. Bezoekers moeten op een ander manier ontvangen worden. De huidige bibliotheek is ook te elitair, te zeer gericht op het centrum van Aix. Men zou meer naar het publiek toe moeten gaan: dus meer filialen of uitbreiding van de werking van de bibliobus. Ten tweede is er een probleem met de ICT. De bibliotheek loopt achter. Er moet een oplossing komen voor de wifi. Er is nood aan meer ICT-opleidingen en het digitale aanbod moet uitgebreid en beter bekend gemaakt worden. Ten derde is herscholing van het personeel nodig. Competenties i.v.m. ICT, bezoekers begeleiden zijn noodzakelijk. Ten vierde is een grondige evaluatie van de werking wenselijk: statische gegevens, evaluatieprocedures, signalisatie, achterstallig onderhoud en renovatie.

We sluiten ons bezoek af door af te dalen in de kelders om een blik te werpen op de historische collectie. De archivaris haalt zijn mooiste stukken boven. Dit is puur genieten. Om aandacht te vragen voor de problematiek van deze collectie, streeft men ernaar delen ervan voor het publiek via tentoonstellingen open te stellen. Het archief is al te vaak een vijfde wiel aan de wagen in deze bibliotheek. Hun budget wordt berekend op basis van het gebruik van het archief: dus veel te weinig.

(Annemie Arras)

Het netwerk van openbare bibliotheken in Marseille (le réseau des Bibliothèques Municipales de Marseille) :

Marseille, qua inwonersaantal de tweede stad van Frankrijk en de hoofdstad van de regio Provence-Alpes-Côte d'Azur, ..., is een uitgestrekte, dichtbevolkte, mediterrane stad-aan-zee (bijna 1.000.000 inwoners), met een rudimentair uitgebouwd openbaar vervoer. Er zijn slechts een paar metrolijnen die pas sedert kort ook 's avonds laat nog in bedrijf zijn, en daarnaast zijn er stadsbussen die regelmatig stilstaan in de vele files. Veel inwoners zijn werkloos of leven van een minimumloon, velen van hen zijn van niet-Franse origine. Veel bewoners uit de armere, noordelijke stadswijken komen zelden of nooit in het stadscentrum en nemen nauwelijks deel aan socio-culturele activiteiten. Men zou verwachten dat in een dergelijke situatie het stadsbestuur zou investeren in een degelijk uitgebouwde gedecentraliseerde bibliotheekwerking, maar niets is minder waar. Sedert de opening van de nieuwe, prestigieuze Alcazar-hoofdbibliotheek (2004) heeft het bestuur volop gekozen voor centralisering en zijn er zelfs bibliobussen afgeschaft en filialen gesloten.

Momenteel bestaat het stedelijk bibliotheeknetwerk uit 1 hoofdbibliotheek en 7 'bibliothèques de secteur'. Deze filialen zijn geconcipeerd als volwaardige, encyclopedische bibliotheken met ruime openingsuren (minimum 30 u/week open), voldoende personeelsleden, een grote collectie en een gevuld activiteitenprogramma. De filialen realiseren samen meer uitleningen dan de hoofdbibliotheek en trekken vooral gebruikers aan uit hun eigen arrondissement. Hun spreiding over de stad is niet optimaal; ze liggen vooral in de rijkere wijken en er zijn heel wat blinde vlekken. Een dergelijke situatie is natuurlijk niet ideaal; men probeert daarom om via alternatieve subsidiekanalen in de armere wijken een bibliotheekwerking uit te bouwen met zogenaamde 'espaces lecture', een soort mini-filiaaltjes in scholen en buurtcentra die zich ook bezighouden met naschoolse opvang en buurtwerk. Jammer genoeg is er geen structurele samenwerking tussen de traditionele filialen en de espaces lecture, de filiaalverantwoordelijke hoopt intussen op toch nog een paar extra filialen in de toekomst, maar dat lijkt niet evident ...

Bibliothèque du Merlan

Bibliotheek Le Merlan ligt in de moeilijke wijk 'Quartier Nord', onder de enige Carrefour-supermarkt voor 300.000 omwonenden. De bibliotheek vormt met zijn ligging en aanpak het andere uiterste van l' Alcazar. Om de bibliotheek te bezoeken moet je de roltrappen af en door 'Le Passage de la Mort', een lange gang waar ze de 33 jaar oude graffiti laten staan die daar door jongeren werden gezet – om de sfeer te bewaren. Een bevreemdende ervaring. Aan de overkant van de bibliotheek ligt een theater.

De stad heeft grote moeite om het bibliotheekgebouw te onderhouden. Er is wel een groot respect van de bevolking voor deze plek: er gebeuren geen grote misdaden. Er wordt door de bib dan ook geen extra beveiliging voorzien, wat bijzonder is gezien de ligging.

Personeel, indeling en collectievorming

Er werken 17 personen in de bibliotheek. Naast hun dagelijkse werk, bemiddelen ze regelmatig en lossen ze geschillen op. De bibliotheek werkt met Open Source en doet veel inspanningen om multimediaal te werken en om de collectie dynamisch te houden.

De initiatieven die ze nemen zijn meestal erg laagdrempelig en gericht op de gemeenschap: zo werken ze met senioren en kunnen jongeren in de bibliotheek studeren voor hun rijexamen. Hun motto luidt dan ook: altijd bescheiden zijn en zo vaak mogelijk met de bevolking samenwerken.

De bib is om te vormen tot een zaal met een capaciteit van ca. 160 personen. Alles in de bibliotheek is modulerbaar en aanpasbaar, zodat ze kunnen inspelen op de noden van hun publiek. Alles wat de bevolking aanspreekt, wordt vooraan gepresenteerd. De indeling wordt ook regelmatig herzien. Ze kiezen bewust niet voor een 'muur van boeken', maar vormen met de rekken kleine hoekjes.

Ook voor het aankoopbeleid richten ze zich erg op wat hun 'quartier' verlangt. 'Mooie' boeken worden niet ontleend, dus die kopen ze niet meer aan. Comics werken bijvoorbeeld wel, dus zetten ze die in de kijker. Ook de benamingen van de genres worden aangepast naar meer toegankelijker begrippen, als dat nodig blijkt.

De dynamiek in de bibliotheek is ontzettend belangrijk en ze vinden het belangrijk om aan marketing te doen. Maar niet zonder deontologie en visie!

Le Quartier Nord

Er zijn maar weinig bibs in Marseille, en slechts één in het Quartier Nord. In de jaren '60-'70 kwam hier de immigratiestroom op gang. Er leven veel verschillende nationaliteiten in de wijk en het quartier vormt de grootste 'bidonville' van Frankrijk.

De enige culturele structuur in deze wijk is Le Merlan, met een oppervlakte van 2000 m². In de jaren '60 en '70 werden er ook opnieuw woontorens ('pieds noirs') gebouwd, waarin heel wat nationaliteiten samenleven.

Je moet rekening houden met de dynamiek van de buurt en de culturele verschillen, wanneer je hier een bibliotheek runt. Met kinderen wordt er bijvoorbeeld rond mentale en fysieke grenzen gepraat. De bibliotheek moet een plek zijn waar ze zich kunnen uitdrukken zonder een stempel te krijgen. Er is respect voor de verschillende religies en culturen, maar men is ook waakzaam voor taboes. Zo vertonen ze in de bibliotheek bijvoorbeeld wel films rond homoseksualiteit, ook al wordt dat niet door elke gemeenschap getolereerd. Maar beetje bij beetje proberen ze dit thema zo meer bespreekbaar en geaccepteerd te maken. Vrouwen mogen de bibliotheek binnen met een hoofddoek, maar ze tonen er wel info over de rechten van de vrouw. Het blijft voor hen een moeilijke evenwichtsoefening tussen je aanpassen aan je publiek en toch eigenzinnige, verantwoorde keuzes maken.

Personeel is belangrijk

De inzet van het personeel is van cruciaal belang om deze bibliotheek te doen draaien. Zo kan elk personeelslid een half uur met een klant doorbrengen om advies te geven. Die persoonlijke aanpak vinden ze erg belangrijk en loont ook: ze zien voorlopig geen daling in het aantal bezoekers. Een collega spreekt ook Maghrebijns. Als bezoeker kan je een bibliotheekmedewerker ook 'lenen' voor een kwartier om allerlei vragen te beantwoorden. De sociale functie is zeer belangrijk.

De bibliotheek werkt vaak rond projecten, waarvoor telkens de beste mensen gezocht worden. Als ze iets organiseren voor bejaarden en iemand van de jeugdbibliotheek heeft het beste profiel om dit uit

te werken, dan past die zich aan. Die flexibiliteit is cruciaal. Hergroeperen en aanpassen is dagelijkse kost voor de medewerkers.

Ook de voorwaarden voor ontlening zijn soepel: in theorie moet je officieel inschrijven maar in deze wijk is dat niet altijd mogelijk – niet iedereen heeft bijvoorbeeld papieren. Er wordt dan altijd naar een oplossing gezocht. Als je de regels hier erg strikt toepast, dan kan je lezen nooit promoten bij een groot publiek.

Visie

Bibliotheek Le Merlan wil niet orthodox zijn en werkt zeer intuïtief met de middelen die er zijn. Op een zeer bescheiden manier permitteert de bibliothecaris zich om managementbeslissingen te nemen.

Ze blijven zichzelf permanent in vraag stellen. Is dit de bib van de toekomst? Is dit postmodern? Ze blijven zelf het antwoord schuldig. Het personeel werkt hard, maar heeft ook de vrijheid om te experimenteren. En er komt altijd een signaal dat hen doet doorzetten. Keer op keer.

(Hedwig Van den Bossche)

ADBS of L'Association des professionnels de l'information et de la documentation

De voorstelling van ADBS in de Bibliothèque et Archives Départementales des Bouches-du Rhone door Nathalie Cornec was zeer kort. Wellicht kan dit verklaard worden door de specificiteit van deze vereniging en de positie ten aanzien van de openbare bibliotheeksector. In Frankrijk is de beroepswereld van documentatie, informatie, archief en bibliotheken immers opgedeeld in verschillende verenigingen per specialisme.

De ADBS richt zich als beroepsvereniging louter tot informatiespecialisten, documentalisten en documentatiecentra allerhande, vooral ook in de private sector en in de bedrijfswereld. Ze is een van de oudste beroepsverenigingen in Europa, opgericht in 1963 en telt vandaag ca. 4000 leden.

Het is een professioneel netwerk vertegenwoordigd in heel Frankrijk en heeft een landelijke en regionale werking via 18 regio's. Marseille hoort bij de regio Provence-Alpes-Côte d'Azur (PACA), aangestuurd door Nathalie Cornec, de regionale vertegenwoordiger.

Verder werkt ze ook in sectorale groepen, waarbij de experts opgedeeld in 16 verschillende sectoren, gericht kunnen netwerken, en specifiek ondersteund worden.

Volgens de missie wil de ADBS haar leden ondersteunen in hun tewerkstelling, helpen bij de uitbouw van de loopbanen in informatiebeheer, en informeren over alle nieuwe ontwikkelingen in het professionele domein en daaraan gekoppelde vorming aanbieden.

Daartoe organiseert ze activiteiten en acties gericht op het delen van ervaringen, op de uitwisseling van praktijken en methoden, op de uitwisseling van diensten en activiteiten, en op het uitbouwen van netwerken.

De vereniging is verantwoordelijk voor heel wat handboeken, is uitgever van het tijdschrift DocSI (Documentaliste. Sciences de l'information) en verspreidt een maandelijkse digitale nieuwsbrief. Ze ondersteunt ook een aantal professionele Wiki's en heeft een zeer goed uitgewerkte website: www.ADBS.fr

Daarnaast is de vereniging actief als drukingsgroep, werkt ze nauw samen met het hoger onderwijs en is ze actief in alle gerelateerde internationale organisaties. Zo heeft ADBS in België nauwe contacten met de Belgische Vereniging voor Documentatie (ABD-BVD).

Tentoonstelling Marseille vu par 100 photographes du monde.

De eerste reisdag 5 juni werd afgesloten met een bezoek aan de tentoonstelling 'Marseille, vu par 100 photographes du monde' in de Bibliothèque en Archives Départementales de Bouche-du-Rhône. Een geïnspireerde gids liet ons kennis maken met de verhalen achter prachtige foto's en meteen ook met het Marseille dat niet voorkomt in de toeristische gidsen.

100 bekende, internationale fotografen hebben Marseille willen vertellen in beelden die staan voor de diversiteit onder de inwoners, natuurbeelden buiten het gekende, donkere en poëtische sferen in een chaotische stad, harde en speelse portretten uit de realiteit van de enorme zelfkant van de samenleving in Marseille, lelijkheid en schoonheid van monsterachtige woonblokken, drugs, armoede en eenzaamheid in een grootstedelijk kader.

Onder de fotografen ook 2 Belgen: Stéphane Degros en Brigitte Grignet.

De tentoonstelling kadert in de activiteiten naar aanleiding van Marseille culturele hoofdstad van Europa 2013, maar is ook enigszins gecontesteerd binnen het feestjaar door zijn kritische inhoud. Ze laat immers vooral ook de minder fraaie kanten van stad zien. Net datgene wat het project culturele hoofdstad wil bevechten: het negatieve, verloederde beeld van een stad in crisis. De foto's vormen een scherp contrast met het gerenoveerde en opgekuiste Marseille van de waterkant en het prachtige MUCEM.

Voor ons, bezoekers uit het 'rijke' Vlaanderen, was deze tentoonstelling een mooie inleiding in het andere Marseille, waarvan we ook deels zouden proeven in de trip met het openbaar vervoer naar de bibliotheek 'Merlan' en het 'Espace Lecture Edouard Vaillant'. Dat cultuur en bibliotheekwerking vandaag ook vooral een sociale en educatieve roeping hebben, werd wel heel duidelijk tijdens deze reis. Bedankt Eva voor deze niet zo evidente keuze...

(Gaby Brié en Miet Withofs)

Het IUT "Métiers du Livre et du Patrimoine" in Aix-en-Provence.

Het Institut Universitaire de Technologie in Aix-en-Provence maakt deel uit van "Le Cité de Livre". We worden door de directeur, Laurent Simmen, ontvangen in het Petiteallumette, het kleinste van de twee hoofdgebouwen waaruit de voormalige luciferfabriek bestond.

Deze campus bestaat sinds 1993. Begonnen als een studierichting over twee academiejaren werd ze sinds 2005 uitgebreid met een derde jaar (bac+3). Hier worden drie specialisaties onderwezen; Bibliotheek, Uitgeverij en Boekhandel.

Het Métier de Livre et du Patrimone in Frankrijk behoort tot het Departement Informatie en Communicatie, dat in negentien departementen (provincies) wordt onderwezen. Hieronder horen ook nog de richtingen Bedrijfscommunicatie, Digitale bedrijfsinformatie, Journalistiek, Publiciteit en dus het Métier du Livre et du Patrimone. Het laatste kreeg een eerste campus in Bordeaux en de meest recente werd opgericht in Tourcoing bij Lille. Samen met Le Havre, Nancy, Parijs, Saint-Cloud, La Roche sur Yon, Dijon, Grenoble en Aix-en-Provence zijn dit de tien steden in Frankrijk waar men deze richting kan volgen. Niet iedere technische universiteit van deze tien biedt de drie specialisaties aan. Bibliotheek bijvoorbeeld wel maar Uitgeverij slechts op drie of vier plaatsen. Er zijn zelfs van deze IUT's die zich toeleggen op een specifiek onderdeel van de bibliotheekwetenschap. Grenoble bijvoorbeeld legt zich volledig toe op de jeugdbibliotheek.

Deze tien instellingen leveren jaarlijks een vier- a vijfhonderd afgestudeerden af voor de boekensector. Dit aantal mag zeker niet vermeerderen om toekomstperspectieven te bewaren. Daarom wordt er zwaar geselecteerd in het grote aanbod van potentiële studenten. In Aix alleen al waren er voor het afgelopen academiejaar meer dan driehonderd kandidaten voor zestig plaatsen in het eerste jaar. Dit succes is het gevolg van het moderne imago dat het boekenvak en de bibliotheek in het bijzonder heeft gekregen. Deze breuk met het klassieke beeld van de bibliotheek maakt dat jongeren zich weer aangesproken voelen door het vak. Eigen aan het IUT is dat de opleiding zeer praktisch gericht is, de studenten doorlopen in totaal veertien weken stage. Jammer genoeg ondersteunt de overheid niet het systeem van een beroepsstage van lange duur tijdens het laatste academiejaar. Theoretische kennis en vaardigheden blijven evenwel ook van belang. Men biedt de studenten een evenwichtig programma aan tijdens de drie academiejaren waardoor het niveau van de afgestudeerden kan vergeleken worden met het kaderpersoneel van een middelgrote bibliotheek.

Na het behalen van dit diploma heb je echter nog geen ticket op zak om bibliothecaris te worden. Daarvoor moet je het "Concours" behalen. Dit is een soort staatsexamen dat landelijk wordt ingericht naargelang de vacatures in de sector. Hoe de kandidaten voorbereid worden op dit examen hangt van hun scholing af. Zij die het IUT behaalden krijgen, in tegenstelling tot andere universitaire instellingen, geen specifieke voorbereiding op het Concours. Men verdedigt het standpunt dat de ervaring opgedaan op de werkvloer de beste voorbereiding is. Als er zich dan promotiekansen voordoen zou je er klaar voor moeten zijn. Gelukkig bestaan er ook centra voor bijscholing die de voorbereiding op het Concours ter harte nemen. Heb je het gehaald dan krijg je drie tot vijf jaar (afhankelijk van Concours voor gediplomeerden bac+3, bac+4 of bac+5) om werk te vinden als bibliothecaris. En dat kan dus overal in Frankrijk zijn.

(Stefan Paulissen)

L'Agence Régionale du Livre

Ze vallen in Frankrijk onder La FILL (Fédération Interrégionale du Livre et de la Lecture) (www.fill.fr). Organisatie met 9 personeelsleden, ze werken voor 6 departementen . Diensten voor 'professionels du livre'.

Informatie:

- Hebben een gratis tijdschrift Dazobao (oplage 2500)
- Klemtoon op informeren: ze rapporteren wat er gebeurt, zonder evaluatie van de kwaliteit
- Ze hebben een databank van schrijvers en illustratoren (om ze met elkaar in contact te brengen)
- Ook een databank van opleidingen
- Ze hebben een nieuwsbrief

Vorming:

- Ze geven vormingen niet zelf maar huren organisaties in
- Alle professionelen mogen vormingen volgen onder het DIF (Droit individuel d'information)
- Ze onderhandelen ook voor gratis vormingen voor auteurs (die niet tellen niet als professionelen)
- Ze hebben ook allerlei uitgaves ter ondersteuning: bv. Hoe moet je een auteur of illustrator vergoeden?
- Ze doen onderzoek naar de publieke financiering van het boek in Frankrijk. Met het oog op lobbying
- Ze hebben een steunpuntachtige rol in het beantwoorden van vragen van de sector.
- Ze krijgen veel vragen over juridische aspecten (hebben een FAQ op hun site) Over bijvoorbeeld auteursrecht, citaatrecht, ... Ze hebben een eigen advocaat (in dienst?)

Verder ook vragen over management en fiscaliteit. Ze krijgen veel vragen over het digitale.

Bijeenkomsten:

- Ze brengen de sector samen om praktijken uit te wisselen.

Interculturaliteit:

- Werken met kansengroepen
- Toegankelijk maken van de bibliotheek

Netwerkmagazijn:

- Ze organiseren een netwerkmagazijn voor jeugdboeken en tijdschriften

Het digitale:

- Ze zeggen veel te doen met het digitale. In werkelijkheid niet bepaald koplopers.
- Ze hebben een jaarlijks 'reflectief' colloquium van 2 dagen. Over 'La métamorphose numérique du livre'
- Ze geven ook informatie door

Literaire prijs:

- Ze hebben een literaire prijs voor middelbare scholieren en stagiairs (lycées et apprentis)
- Interessante samenwerking tussen school, boekhandel en de bibliotheek

Verder: Ze organiseren Festival de Bande Dessinée in Aix (www.bel-aix.com). Hebben een experiment lopen om een zoekmachine te verrijken met emoties (www.Culturewok.com). Je kan zoeken op grappige, triestige, ... werken. Niet alleen boeken: ook film, games en muziek

Ze organiseren www.geo-culture-en-limosin.fr in 9 regio's Literaire teksten die verband houden met een bepaalde streek worden op een kaart geplaatst. Gebruikers kunnen ook zelf teksten toevoegen.

(Koen Vandendriessche)

ACELEM (= LES ESPACES LECTURE A MARSEILLE)

In 1993, wilde de Stad Marseille het lezen en schrijven in bepaalde wijken bevorderen, vooral in die wijken waar het analfabetisme meer aanwezig was dan elders. Het ontbreken van bibliotheken en het niet kunnen deelnemen aan 'Cultuur' in dit deel van de stad, was één van de voornaamste redenen voor het oprichten van 'Leesruimtes' (= les espaces lecture). Doordat er zich in verschillende wijken (cités) geen Cultuurcentra bevinden, waardoor de inwoners van deze wijken dikwijls genooddakt zijn om verschillende bussen te nemen om in het stadscentrum te geraken, gaf de stad C.L.A.M (Comité de Liaison d'Associations en Méditerranée = Verbindingscomité van Verenigingen aan de Middellandse Zee) de opdracht om 'Leesruimtes' te openen.

In 1996, zag A.C.E.L.E.M (Association Culturelle d'Espaces Lecture et d'Ecriture en Méditerranée = Culturele Vereniging van Lees- en Schrijfruimtes aan de Middellandse Zee) het licht, ter vervanging van CLAM om het beleid en de werking van de 'Leesruimtes' te waarborgen.

Vanaf hun oprichting stelden deze 'Leesruimtes' (Les espaces lecture) zich tot doel om door het aanbieden van allerlei activiteiten de mensen van de cité de liefde voor het boek bij te brengen, waar ze in hun thuisomgeving niet of weinig mee in aanraking komen. De inwoners van de wijk werden warm gemaakt voor 'het lezen' en 'het schrijven' om op die manier een brug te slaan naar de gemeentelijke bibliotheken. Midden in de wijk, zo dicht mogelijk bij de lokale bevolking werden 'Leesruimtes' ingericht. Het zijn geen echte bibliotheken, maar 'plaatsen', waar, naast boeken, ook aandacht besteed wordt aan het organiseren van allerlei activiteiten. Deze activiteiten zijn dikwijls thematisch.

Lid worden is voor het leven. Je betaalt een eenmalig lidgeld.

De verschillende 'Leesruimtes' waren dan ook zeer snel een succes. In 2012 waren er 7 'Leesruimtes': in het oosten van de stad in de wijken Air-Bel en La Valbarelle; in het noorden in de wijken La Viste, le Plan d' Aou, La Savine en La Solidariteit. In februari 2011 werd de laatste, Edouard Vaillant, geïnstalleerd, in het midden van de wijk Saint-Mauront in het 31ste arrondissement. In juli van dat jaar verhuisde ACELEM zijn administratieve zetel naar lokalen die palen aan de Leesruimte Edouard Vaillant.

De 'Leesruimtes' zijn van dinsdag tot vrijdag geopend. Op woensdag- en zaterdag namiddag zorgen zij ervoor dat de schoolgaande jeugd opgevangen wordt. Zij bieden een waaier van activiteiten aan waaraan elkeen kan deelnemen als hij/zij zin heeft en volgens zijn/haar behoeften: inkijken van kranten en tijdschriften, lenen van boeken, raadplegen van internet, multimedialworkshops rond boeken bijwonen enz. De boeken in deze 'Leesruimtes' worden aangeleverd door de bibliotheek 'municipale' van Marseille. Voor het samenstellen van de collectie die aangeboden wordt houdt men rekening met de noden van de bewoners van de cité. Er worden hoofdzakelijk Franstalige boeken aangeboden omdat ze er van uitgaan dat anderstalige boeken de integratie niet bevordert.

Naast het aanbieden van allerlei materialen en diensten worden er ook regelmatig initiatieven op touw gezet voor o.a. de scholen, de colleges, de lycea, de crèches, de kleuterscholen, de sociale centra, de seniorenclubs die in die wijken gevestigd zijn.

De originaliteit en de specificiteit van de 'Leesruimtes' komen tot uiting in de verscheidenheid van de initiatieven die worden uitgewerkt. Zo verzorgen zij activiteiten voor mensen van alle leeftijden, die ze aanmoedigen om boeken te lezen en via de kinderen waar ze mee werken proberen ze ook de ouders te bereiken. Zij maken ook gebruik van de mogelijkheden die de cités bieden en hun interesses. Zo gaat er speciale aandacht naar de vrouwen en het alfabetisme binnen de cités. Ook de scholen bezoeken de 'Leesruimtes'. Op die manier wordt er drempelverlagend gewerkt en is het een kleine stap om zelf de weg naar de 'Leesruimte' te vinden.

Bij alle activiteiten spelen de animatrices een belangrijke rol. Zij trachten iedereen op een andere manier te benaderen met respect voor de eigenheid van het individu. Of het gaat over workshops rond lezen en schrijven of expressie, zij passen zich aan de smaak, het tempo en de beschikbaarheid van elke deelnemer aan, door de thema's die er worden behandeld: de stadsuitdrukkingen, de burgerzin, de ontdekking van de wijken en de stad Marseille, de verschillende culturen, enz. Die initiatieven moedigen aan tot ontdekking en uitwisseling. Uiteindelijk leiden zij tot concrete verwezenlijkingen: o.a. het maken van mooie tekeningen en boeken.

Het succes en het voortbestaan van de 'Leesruimtes' is ook het resultaat van de inspanningen van een team van werknemers van wie sommigen al 16 of 17 jaar op post zijn. Het zijn gangmakers die dagelijks op het terrein aan de slag zijn, beschikbaar blijven en altijd een luisterend oor verlenen aan het publiek. Zij hebben door de jaren heen bijzondere en specifieke vaardigheden opgebouwd inzake initiatieven rond boeken. Maar naast die technische bagage, die noodzakelijk is voor het succes van een project, zijn zij de brug tussen hun publiek en de wereld van boeken en woorden.

De medewerkers van de 'Leesruimtes' zijn geen bibliothecarissen, maar komen uit allerlei andere sectoren zoals het theater, de wetenschap, de kunst, enz. Zij beschikken echter allemaal, zonder uitzondering, over artistieke kwaliteiten. Het zijn geen vrijwilligers, ze worden voor hun werk betaald. Enkel het voorlezen gebeurt door vrijwilligers.

Deze 'Leesruimtes' treft men ook aan in andere steden (o.a. Rennes – Bretagne). Uitzonderlijk aan de 'Leesruimtes' van Marseille is het groot aantal medewerkers waarop een beroep kan gedaan worden.

ACELEM stelt 19 mensen te werk:

- 15 animators en 1 coördinator voor het beleid en de initiatieven van de 'Leesruimtes',
- 2 werknemers voor het administratieve beheer: een directeur en een boekhouder.

- 1 persoon belast met het onderhoud van de vestigingszetel en alle 'Leesruimtes'
ACELEM wordt geleid door een raad van beheer, bestaande uit 11 leden

ACELEM werkt samen met en krijgt steun van de Gemeentelijke Bibliotheken van Marseille, B.D.P 13 (Bibliothèque Départementale de Prêt = Departementale Bibliotheek voor Ontlening), het departement Onderwijs, sociale Centra, verschillende wijkverenigingen en opleidingsinstanties. ACELEM wordt financieel gesteund door de Stad Marseille, A.C.S.E.S, het departement Stadsbeleid, Conseil Général, Conseil Régional en de Staat.

(Els Cleymans)

De Alcazar-bibliotheek: 10 jaar jong en volop in beweging

De Alcazar-bibliotheek is open sinds 30 maart 2004. Zij vervangt de vorige St. Charles-bibliotheek en heeft een regionale focus. De architect Adrien Fainsilber zorgde er met zijn team voor dat de oude mythische Music Hall voortleefde in deze vernieuwde openbare bibliotheek. De moderne architectuur en de transparantie van het gebouw geven passanten uitzicht op de bezoekers, animaties en het leven in de uitdagende sociale wijk Belsunce (1ste arrondissement). De grote glaspartijen in de opvallende marmeren gevel zorgen voor maximaal natuurlijk licht, zonder direct zonlicht. Foto's nemen en ze vervolgens online verspreiden, blijkt dan weer verboden zonder expliciete toestemming. De architect wil zo blijkbaar controle houden over zijn creatie. Manifest centraal in de bib vinden we een grote overdekte straat met wat verloren ingeplante RFID-leenstations. Opmerkelijk is dat de bib pas eind vorig jaar overschakelde op zelfuitleen.

Het publiek uit de verder gelegen rijkere arrondissementen van Marseille (7de – 9de) naar de centrale bib lokken, blijft een uitdaging voor dit multiculturele project. Alcazar is dan ook een mooie illustratie van de slingerbeweging tussen een sterk gecentraliseerde beleidsvisie op bibliotheekwerk en een decentralere aanpak. Momenteel helt de balans over in de richting van de gecentraliseerde aanpak. De budgetfocus blijft duidelijk gaan naar de centrale cultuurtempel Alcazar. De 7 andere netwerkklocaties flirten samen nochtans met bijna de helft van het jaarlijkse uitleenvolume (goed voor meer dan 1 miljoen uitleningen). Maar uit de gesprekken met de medewerkers bleek dat de beleidsvisie voortdurend in beweging is. Officieel is Alcazar dan ook een stedelijke bibliotheek met een regionale functie ("bibliothèques municipales à vocation régionale"). De lenerspas kost € 22 (student € 6, -18j & niet-belastingplichtigen & werkzoekenden = gratis) en je kunt maximaal 15 werken lenen voor een periode van 3 weken.

De bib blijkt makkelijk bereikbaar met het openbaar vervoer (tramhalte voor de bib in een zeer brede, autoluwe straat). Alcazar profileert zich ook sterk als onthaalpunt voor nieuwe Marseillais. Zo is er momenteel bijvoorbeeld een aanhoudende instroom van Chinese en Algerijnse kandidaat-inwoners. Via de badges van de bibmedewerkers ontdek je trouwens welke talen de medewerker kan inzetten om je verder te helpen. Het is wel erg moeilijk om naast de bewakingscamera's én het uitgebreide securityteam te kijken.

Alcazar beschikt over bijna een miljoen documenten (waarvan 350.000 open kast, 250.000 archiefstukken, 1000 periodieken, ...) en kostbare werken zoals middeleeuwse handschriften, een verzameling van 143 incunabelen, archieven van de Cahiers du Sud ... Je vindt er toegang tot alle

soorten media (boeken, kranten & tijdschriften, bladmuziek, cd's, video's, dvd's, teksten lezen, ...). De collectie is georganiseerd in thematische afdelingen verdeeld over 4 niveaus: muziek, jeugd, maatschappij, taal en literatuur, kunst en vermaak, erfgoed, beschaving, wetenschap en technologie, regionale documentatie en referenties

0de : Onthaal, inschrijvingen, zelfuitleen, oriëntatie, krantenkiosk, muziek, auditorium, jeugd

1ste : jeugd, boekeneiland & voorleesruimte, bedrijf, tentoonstellingsruimte, academie

2de : Talen & Literatuur, Wetenschap & Technologie, Kunst & Vermaak

3de : Erfgoed, Civilizations, bibliomedia, anders lezen

Alcazar ademt bovenal ruimte: 11.000 m² publieke ruimte op een totale oppervlakte van 18.000 m². Er zijn bijvoorbeeld 1700 zitplaatsen, 12 luisterplekken, 106 internetpc's, ... wifi vonden we dan weer enkel terug op de 3^e verdieping (Espace-media). Publiekspc's (incl. printers) geven een blik op de catalogus die aangevuld is met databanken. Alle diensten zijn geschikt voor mensen met beperkte mobiliteit en een speciale afdeling 'Anders Lezen' is gewijd aan andersvaliden: boeken en tijdschriften in grote letters en braille, audioboeken (o.a. Daisy). Het boekeneiland wil het leesplezier stimuleren met o.a. conferenties, workshops, opleidingen en tentoonstellingen. Verschillende plekken bieden ruimte voor activiteiten zoals voorleessessies, diverse tentoonstellingen, conferenties, seminars, screenings, mini-concerten, workshops schrijven en beeldende kunst, literaire lezingen, enzovoort. Alcazar zet dan ook zwaar in op de culturele, informatieve & educatieve functie. De bib heeft vanzelfsprekend een ruim dienstenportfolio: reserveerbare zalen, hallen, expositieruimten, auditoria, luisterplekken, cadeaukaarten (prepaidkaart € 22), IBL, kopiedienst, ... Bij de muziekbalie kun bijvoorbeeld je één van de 12 luisterzetels reserveren voor max. 45 min. Je geniet er dan van lokale muziek, jazz, wereldmuziek, hedendaags, chanson, klassieke muziek & festivalthema's die aansluiten bij de lokale culturele kalender. Sinds oktober 2008 zijn de bibinfobalies ook uitgerust met audioapparaten voor doven en slechthorenden. Het gaat over geluidsversterkende apparaten (straal van 1 m) die automatisch gekoppeld worden aan de hoorapparaten.

Alcazar neemt deel aan de online vragenservice BiblioSésame (nationaal georganiseerd) en garandeert om publieksvragen (doorgestuurd via het nationale netwerk) binnen de 3 werkdagen te beantwoorden. Online klanten kunnen ook zoeken in het vragenarchief. Toen een bibcollega polste naar de gebruiksintensiteit van deze dienst, bleek dat Alcazar gemiddeld 1 vraag per dag ter verwerken kreeg. Hier is dus duidelijk nog ruimte voor groei. Met 'Bibliovox' kunnen biblesden sinds 2012 meer dan 9000 e-boeken (in een dozijn collecties) online raadplegen. Bovendien is Bibliovox ook een platform om leesadvies te delen, reacties te plaatsen, ... In de bib zijn er ook specifieke digitale databanken (Europresse, Dalloz, RAP, Mediapart, ...) raadpleegbaar.

De rijkdom van de collecties en de toegankelijkheid maken deze bibliotheektempel duidelijk tot een van de uitdagendste, kleurrijkste en meest uitgebreide informatie- en studielocaties in de stad. Alcazar is naast een kennisplaats zeker ook een ontmoetingsplaats die de moedige ambitie heeft om alle Marseillais te willen inspireren.

Het MRS-bibnetwerk

Het bibnetwerkgebied van Marseille is 2 maal de oppervlakte van het bibnetwerk van Lyon. Toch telt Marseille maar de helft van het aantal bibs van Lyon.

MRS-bibnet: Alcazar (centrum) , Bonneveine, Castellane (metrobib), Cinq Avenues, La Grogarde, Merlan (zuiden), Le Panier (centrum) , Saint André (Noorden).

1. Alcazar (centrum) ,
2. Bonneveine,
3. Castellane: kleine metrobib
4. Cinq Avenues:
5. La Grogarde,
6. Le Panier (centrum): bib in een voormalig klooster van de Refuge sinds 2001. Ongeveer 1 km van Alcazar. Vnl. een jeugdbib. ...
7. Merlan (Noorden): Open sinds 1978. De bib ligt in het winkelcentrum (Carrefour) en is de 3de grootste bib in het netwerk. Vormt samen met Saint-André een werkgebied van 280.000 inw. Door haar Noordelijke ligging moet ze vaak (cultureel) bemiddelen & samenwerken met lokale instellingen. 140.000 documenten (boeken, periodieken, AVM).

Saint André (Noorden): Open sinds 1989, 400 m², 37000 documenten, 15° & 16° arrondissement, internettoegang, groteletterboeken, luisterboeken,... Zeer toegankelijke kleine bib in een oude school.

Alle bibliotheekpublieksruimten worden momenteel herdacht.

Bibliothèque du Merlan

Bibliotheek Le Merlan ligt in de moeilijke wijk 'Quartier Nord', onder de enige Carrefour-supermarkt voor 300.000 omwonenden. De bibliotheek vormt met zijn ligging en aanpak het andere uiterste van l' Alcazar. Om de bibliotheek te bezoeken moet je de roltrappen af en door 'Le Passage de la Mort', een lange gang waar ze de 33 jaar oude graffiti laten staan die daar door jongeren werden gezet – om de sfeer te bewaren. Een bevreemdende ervaring. Aan de overkant van de bibliotheek ligt een theater.

De stad heeft grote moeite om het bibliotheekgebouw te onderhouden. Er is wel een groot respect van de bevolking voor deze plek: er gebeuren geen grote misdaden. Er wordt door de bib dan ook geen extra beveiliging voorzien, wat bijzonder is gezien de ligging.

Personeel, indeling en collectievorming

Er werken 17 personen in de bibliotheek. Naast hun dagelijkse werk, bemiddelen ze regelmatig en lossen ze geschillen op. De bibliotheek werkt met Open Source en doet veel inspanningen om multimediaal te werken en om de collectie dynamisch te houden.

De initiatieven die ze nemen zijn meestal erg laagdrempelig en gericht op de gemeenschap: zo werken ze met senioren en kunnen jongeren in de bibliotheek studeren voor hun rijexamen. Hun motto luidt dan ook: altijd bescheiden zijn en zo vaak mogelijk met de bevolking samenwerken.

De bib is om te vormen tot een zaal met een capaciteit van ca. 160 personen. Alles in de bibliotheek is modulerbaar en aanpasbaar, zodat ze kunnen inspelen op de noden van hun publiek. Alles wat de bevolking aanspreekt, wordt vooraan gepresenteerd. De indeling wordt ook regelmatig herzien. Ze kiezen bewust niet voor een 'muur van boeken', maar vormen met de rekken kleine hoekjes.

Ook voor het aankoopbeleid richten ze zich erg op wat hun 'quartier' verlangt. 'Mooie' boeken worden niet ontleend, dus die kopen ze niet meer aan. Comics werken bijvoorbeeld wel, dus zetten ze die in de kijker. Ook de benamingen van de genres worden aangepast naar meer toegankelijker begrippen, als dat nodig blijkt.

De dynamiek in de bibliotheek is ontzettend belangrijk en ze vinden het belangrijk om aan marketing te doen. Maar niet zonder deontologie en visie!

Le Quartier Nord

Er zijn maar weinig bibs in Marseille, en slechts één in het Quartier Nord. In de jaren '60-'70 kwam hier de immigratiestroom op gang. Er leven veel verschillende nationaliteiten in de wijk en het quartier vormt de grootste 'bidonville' van Frankrijk.

De enige culturele structuur in deze wijk is Le Merlan, met een oppervlakte van 2000 m². In de jaren '60 en '70 werden er ook opnieuw woontorens ('pieds noirs') gebouwd, waarin heel wat nationaliteiten samenleven.

Je moet rekening houden met de dynamiek van de buurt en de culturele verschillen, wanneer je hier een bibliotheek runt. Met kinderen wordt er bijvoorbeeld rond mentale en fysieke grenzen gepraat. De bibliotheek moet een plek zijn waar ze zich kunnen uitdrukken zonder een stempel te krijgen. Er is respect voor de verschillende religies en culturen, maar men is ook waakzaam voor taboes. Zo vertonen ze in de bibliotheek bijvoorbeeld wel films rond homoseksualiteit, ook al wordt dat niet door elke gemeenschap getolereerd. Maar beetje bij beetje proberen ze dit thema zo meer bespreekbaar en geaccepteerd te maken. Vrouwen mogen de bibliotheek binnen met een hoofddoek, maar ze tonen er wel info over de rechten van de vrouw. Het blijft voor hen een moeilijke evenwichtsoefening tussen je aanpassen aan je publiek en toch eigenzinnige, verantwoorde keuzes maken.

Personeel is belangrijk

De inzet van het personeel is van cruciaal belang om deze bibliotheek te doen draaien. Zo kan elk personeelslid een half uur met een klant doorbrengen om advies te geven. Die persoonlijke aanpak vinden ze erg belangrijk en loont ook: ze zien voorlopig geen daling in het aantal bezoekers. Een collega spreekt ook Maghrebijns. Als bezoeker kan je een bibliotheekmedewerker ook 'lenen' voor een kwartier om allerlei vragen te beantwoorden. De sociale functie is zeer belangrijk.

De bibliotheek werkt vaak rond projecten, waarvoor telkens de beste mensen gezocht worden. Als ze iets organiseren voor bejaarden en iemand van de jeugdbibliotheek heeft het beste profiel om dit uit

te werken, dan past die zich aan. Die flexibiliteit is cruciaal. Hergroeperen en aanpassen is dagelijkse kost voor de medewerkers.

Ook de voorwaarden voor ontlening zijn soepel: in theorie moet je officieel inschrijven maar in deze wijk is dat niet altijd mogelijk – niet iedereen heeft bijvoorbeeld papieren. Er wordt dan altijd naar een oplossing gezocht. Als je de regels hier erg strikt toepast, dan kan je lezen nooit promoten bij een groot publiek.

Visie

Bibliotheek Le Merlan wil niet orthodox zijn en werkt zeer intuïtief met de middelen die er zijn. Op een zeer bescheiden manier permitteert de bibliothecaris zich om managementbeslissingen te nemen.

Ze blijven zichzelf permanent in vraag stellen. Is dit de bib van de toekomst? Is dit postmodern? Ze blijven zelf het antwoord schuldig. Het personeel werkt hard, maar heeft ook de vrijheid om te experimenteren. En er komt altijd een signaal dat hen doet doorzetten. Keer op keer.

(Tine Kuypers en Rune Buerman)

Bezoek aan Espace Lecture Edouard Vaillant

ACELEM beheert momenteel in Marseille 7 zogenaamde « espaces lectures », kleine bibliotheken die strategisch werden ingeplant in de buurten die niet bediend worden door een van de grotere reguliere openbare bibliotheken.

We bezoeken de Espace Lecture Edouard Vaillant, die in februari 2011 als laatste de deuren opende in de Quartier Saint Mauront (3e arrondissement). De verpauperde oude havenwijk, met veel uitgewoonde en ongezonde huizen, wordt momenteel grondig gerenoveerd in het kader van een grootschalig stadsvernieuwingsproject van de Agence Nationale pour la Rénovation Urbaine (ANRU). Het project voorziet ondermeer in de bouw van 900 nieuwe woningen, een nieuw sociaal centrum, een muziek – en theaterruimte (Toursky) en een huis van de dans (Klap).

De Espace lecture past helemaal in deze facelift van de buurt. De ruimte waar in vroeger de douches en baden van de École Edouard Vaillant waren ondergebracht, werd omgebouwd tot een bibliotheek met een oppervlakte van 200 vierkante meter. Door de modulaire opstelling van het meubilair kan de bibliotheek polyvalent gebruikt worden, ondermeer voor teken-, schilder- en knutselateliers en voorleesactiviteiten.

Want dat is in essentie de opdracht van de Espace lecture : mensen en dan vooral kinderen aantrekken die niet gewoon zijn om naar een bibliotheek te komen, en hen lees- en schrijfplezier bijbrengen via allerlei activiteiten rondom het boek. De bibliotheekcollectie is hierbij een handig opstapje. Ze bestaat uit een 1500-tal werken, vooral afgevoerde boeken of wisselcollecties uit de acht grotere bibliotheken van Marseille, aangevuld met een tiental tijdschriften ter inzage. Het aanbod wordt een paar keer per jaar vernieuwd.

De twee bibliotheekmedewerksters/animatrices van de Espace lecture staan tegelijk in voor de reguliere werking van de bibliotheek (ontleenadministratie etc.) en voor de organisatie van een animatieprogramma. Dit laatste gebeurt in nauw overleg met de buurtbewoners, en op basis van de plaatselijke behoeften in de buurt. Het centrum werkt samen met de scholen uit de buurt en met een rist culturele en sociale organisaties, en heeft op die manier voeling met wat er leeft in de wijk. Maandelijks is er ook een 'comité de lecture' met de ouders van de kinderen die de bibliotheek bezoeken.

Voor de ateliers worden auteurs, kunstenaars en fotografen uitgenodigd die tijdens de vakanties en de weekends met de kinderen aan de slag gaan. Er wordt geknutseld, getekend, geschilderd, er worden verhaaltjes verteld. Alles staat in het teken van het leren omgaan met de taal en met het boeken van het verwerven van leesplezier.

De activiteiten in de Espace lecture zijn bewust laagdrempelig gehouden. Ze zijn vrij en gratis toegankelijk voor iedereen. Enkel wie boeken wil ontlene betaalt eenmalig inschrijvingsgeld « pour la vie » (3 euro voor volwassenen en 1,5 euro voor kinderen). De Espace Lecture Edouard Vaillant telt gemiddeld een 1200-tal bezoeken per maand. De 7 Espaces Lectures zijn samen goed voor 40.000 bezoeken per jaar.

Het concept van de « Espaces lectures » sluit eerder aan bij wat wij in Vlaanderen onder buurtopbouwwerk zouden verstaan, maar dan wel geënt op een werking rond lectuur en rond het boek. Een « bouillabaise » van bibliotheekwerk, buurtwerk en leesbevordering.

(Caroline Claeys)

Bibliothèque départementale Bouchon-du-Rhône : Archief en départementale bibliotheek Gaston-Deferre.

Het nieuwe gebouw ligt in het centrum van de Euroméditerranée site een gebied in volle expansie. De oorspronkelijke bewoning is moeten wijken voor de nieuwe stadsontwikkeling: moderne kantoorgebouwen en nieuw aangelegde appartementsgebouwen. De hele site is nog in volle ontwikkeling. Het gebouw geeft onderdak aan de werking en bibliotheekservice van de Bibliothèque départementale en het archief.

In 1945 werd la Bibliothèque départementale des Bouches-du-Rhône opgestart door de staat en vanaf 1986 is de organisatie van deze dienstverlening onder de vleugels van Le Conseil générale.

Het nieuwe centrum werd op 1 juni 2006 geopend en werd ontworpen door een architect uit Marseille, Corinne Vezzoni. De oranje, rode kleur van een deel van het gebouw trekt onmiddellijk de aandacht. Het doet denken aan een immense scheepsromp en is duidelijk een verwijzing naar de havenactiviteiten van Marseille. Aan de zuidkant (tevens de hoofdingang) bieden het ijzeren hekwerk met lamellen voor de gevel extra isolatie tegen zon en warmte. Achter de rode gevel (zonder ramen en op die manier volledige afgeschermd) bevinden zich de magazijnen van het archief. Deze metalen constructie samen met de lamellen zorgen dat in het archief op ecologisch duurzame wijze de ideale temperatuur kan gecreëerd worden voor het bewaren van de historische documenten.

La Bibliothèque départementale heeft aanpalend aan het gebouw ook nog een perceel " le jardin de lecture" in beheer: een mooi aangelegde tuin die dienst doet als ruimte om te verpozen en bij zonnig weer te genieten van kunstwerken en gedichten.

In de inkomhal worden we opgewacht door een medewerkster van de instelling. Zij zal ons de hele namiddag rondleiden doorheen de werking en de verschillende afdelingen:

De instelling heeft verschillende opdrachten:

1. Collectie ondersteuning voor gemeenten met < 20.000 inwoners. (96 bibliotheken en 27 andere instellingen o.a. scholen maken gebruik van hun dienstverlening).
2. Cultuurbemiddelaar : als organisator van allerlei activiteiten en evenementen en door het verlenen van ondersteuning voor activiteiten georganiseerd door de aangesloten bibliotheken
3. Advies verlenen aan bibliotheken i.v.m. de bouw, renovatie, inrichting en uitrusting van multimedia en automatisering (ondersteuning kan bestaan uit financiële, logistieke en/of infrastructurele inbreng)
4. Proeftuin zijn voor het uittesten, opzetten van allerlei nieuwigheden, die in een latere fase kunnen uitgerold worden voor de bibliotheken van het departement Marseille- Aix-en-Provence.
5. Opleidingscentrum :
 - aanbieden van vorming voor de bibliotheekmedewerkers
 - verzamelen en ter beschikking stellen van vakliteratuur uit binnen- en buitenland.

Bij het overlopen van de opdrachten krijgen velen onder ons een gevoel van dit kennen we toch. En inderdaad hun opdrachten leunen sterk aan bij de omschrijving en het takenpakket van onze vroegere COB werking. Onze vroegere COB's hadden ook bepaalde centraliserende, coördinerende en adviserende taken t.o.v. de openbare bibliotheken van hun werkgebied. Doorheen de verdere uiteenzetting blijft deze herkenbaarheid van toepassing.

Enkele cijfers :

355.000 boeken, 68.000 cd's, 11.000 video's, 33.000 dvd's , 1100 cd-roms, 4.000 partituren en 150 tentoonstellingen.

65 medewerkers (incl. archief)

96 bibliotheken en 27 andere instellingen o.a. scholen, cultuurhuizen... maken gebruik van de dienstverlening.

We brengen achtereenvolgens een bezoek aan de verschillende afdelingen van deze departements bibliotheek:

- De polyvalente zaal (op het moment van ons bezoek niet toegankelijk omwille van een congres).

- La Salle d'Actualité

Voor de plaatselijke bevolking willen zij ook een plaats creëren waar men informatie kan vinden over verschillende onderwerpen en waar men elkaar kan ontmoeten. De ruimte is niet enorm maar naast kranten en tijdschriften staat een aantrekkelijke collectie boeken, cd's en dvd's. Ook internet kan men raadplegen via een aantal pc's. De collectie is eerder beperkt maar aan de groep bezoekers te zien wordt het geheel toch zeer gesmaakt door de lokale bevolking.

De afdeling vakliteratuur

Als ondersteuning voor de lokale bibliotheken in het departement en studenten in opleiding verzameld, ontsluit en stelt men een collectie vakliteratuur ter beschikking. De ruimte is klein maar wordt zeer frequent geraadpleegd.

- Computerruimte

Leslokaal waar opleiding en specifieke vorming/lezingen worden aangeboden aan de bibliotheekmedewerkers. Het kan gaan om eigen vorming maar ook vorming op aanvraag kan gegeven worden. De dienstverlening is volledig gratis.

- Tentoonstellingsruimte

Zowel op het gelijkvloers als op de verdiepingen is extra ruimte om tentoonstellingen aan te bieden. Een speciale fototentoonstelling in het kader Marseille Cultuurhoofdstad 2013 is op dit moment te bezichtigen "Marseille vu par 100 photographes du monde". Als afsluiter van de dag krijgen we hier nog een extra rondleiding

- Afdeling voor de jeugd en jongeren

Collectie jeugdmaterialen : boeken, strips, cd's en dvd's. Bibliotheken uit het departement mogen ter plaatse (of online) een keuze maken van materialen ter ondersteuning van hun lokale werking. De materialen kunnen rechtstreeks meegenomen worden of met de bibliobus/mediabus ter plaatse gebracht worden.

- Archief met leeszaal

In het archief worden alle archiefstukken verzameld , ontsloten en bewaard van het hele département. Zij beheren het documentaire patrimonium en organiseren en ondersteunen educatieve, wetenschappelijke en culturele activiteiten.

De leeszaal van het archief is ruim en opgedeeld in 3 zones: zone voor het raadpleging van catalogi ; grote ruimte voor het consulteren van opgevraagde werken; het achterste gedeelte van de zaal is uitgerust met apparatuur om microfilms te raadplegen. Er is een enorme belangstelling voor de archiefstukken voornamelijk voor genealogische doeleinden.

De magazijnen van het archief beslagen 8 verdiepingen en zijn allemaal geklimatiseerd. Het is een zeer rijke collectie over de stad en de volledige streek. Ook een collectie Middeleeuwse drukken worden er bewaard. De collectie omvat naast boeken ook een rijke verzameling plannen en oude gravures.

Alle materialen uit het archief kunnen opgevraagd worden en in de leeszaal geraadpleegd worden. Het archief is voor iedere inwoner van het departement toegankelijk en alle openbare bibliotheken van het département als ook een aantal wetenschappelijke instellingen kunnen delen van de collectie opvragen voor tijdelijke tentoonstellingen en/of activiteiten.

(Geertje De Scheemaeker)